

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

ПЛУЖНИКОВ ІГОР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 336.14 (477)
П 40

**МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В
УКРАЇНІ**

Спеціальність 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми - 2003

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії управління (01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26).

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Єрмошенко Микола Миколайович,
Національна академія управління,
проректор з наукової роботи,
Заслужений діяч науки і техніки України

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Радіонова Ірина Федорівна, Інститут
економіки та права “КРОК”, проректор з
наукової роботи;
кандидат економічних наук, доцент
Слав’янська Наталія Григорівна,
Українська академія банківської справи,
доцент кафедри банківської справи.

Провідна установа – Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
Міністерства освіти і науки, кафедра фінансів та кредиту.

Захист дисертації відбудеться 5 вересня 2003 р. о 13 год. на засіданні спеціалізованої
вченої ради К 55.081.01 в Українській академії банківської справи за адресою: 40030, м.
Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Української академії банківської
справи за адресою: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.

Автореферат розісланий 4 серпня 2003 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Коваленко В.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Зі становленням України незалежною країною однією з першочергових завдань постало вирішення проблеми формування ефективної державної бюджетної політики і особливо правильного вибору в її складі пріоритетів соціально-економічного розвитку. За часи незалежності України вироблено певні організаційно-правові засади і методичні підходи до формування державної бюджетної політики: щороку приймається закон про державний бюджет, який став основним фінансовим планом держави, прийнято Бюджетний кодекс України, котрий за своїм змістом є фактично бюджетною конституцією України і вирішив багато питань, пов'язаних зі становленням і поступовим покращенням бюджетної системи і бюджетного процесу, зроблено певні кроки на шляху бюджетної децентралізації.

У покращенні бюджетного процесу і бюджетної системи України приймали участь всі гілки влади: законодавча, виконавча і судова. Значним є науковий доробок українських вчених, які багато в чому сприяли вирішенню проблем розробки ефективної бюджетної політики. Це, насамперед, Бабич Л.М., Бескид Й.М., Буковинський С.А., Булгакова С.О., Василик О.Д., Гальчинський А.С., Геєць В.М., Єрмошенко М.М., Кириленко О.П., Кравченко В.І., Луніна І.О., Міщенко В.І., Науменкова С.В., Огонь Ц.Г., Опарін В.Н., Павлюк К.В., Пасічник Ю.В., Полозенко Д.В., Радіонова І.Ф., Сало І.В., Соколовська А.М., Жовтяк Є.Д., Юрій С.І. В їх роботах запропоновано вирішення багатьох проблем удосконалення бюджетного процесу і бюджетної системи в Україні.

Однак вирішення проблеми формування ефективної державної бюджетної політики залишається некомплексним. Це стосується її довгострокового планування і прогнозування, методів визначення пріоритетів бюджетної політики, узгодження бюджетної і грошово-кредитної політики держави. Без розробки і включення цих складових до державної бюджетної політики остання буде некомплексною, а тому й неефективною.

Саме необхідність вирішення наведених проблем і зумовило актуальність і спричинило вибір теми проведеного дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукові результати, теоретичні положення та висновки проведеного дослідження було використано при виконанні двох науково-дослідних робіт, здійснених в Національній академії управління, а саме, “Економічні та правові аспекти механізму залучення іноземних інвестицій в оборонно-промисловий комплекс (ОПК) України” (номер державної реєстрації 0101U009196) [до звіту з цієї теми включено пропозиції автора щодо засад визначення пріоритетів державної бюджетної політики стосовно оборонно-промислового комплексу] і “Розроблення економічних та правових засад формування єдиної державної політики, її планування і прогнозування” (номер державної реєстрації 0101U009197) [до звіту з цієї теми включено розробки автора щодо уточнення і деталізації змісту основних функцій держави, які виконуються відповідно до Конституції України, аналізу пріоритетів, визначених в Бюджетних резолюціях Верховної Ради України, підготовки методики визначення пріоритетів державної бюджетної політики, удосконалення системи довгострокового бюджетного планування і прогнозування, створення засад узгодження бюджетної і грошово-кредитної політики].

Мета і задачі дисертаційного дослідження. Відповідно до результатів аналізу вирішення проблеми формування ефективної державної бюджетної політики метою даного дослідження є розробка теоретичних і методичних положень і засад механізму формування державної бюджетної політики в Україні.

Згідно з поставленою метою в роботі було визначено наступні задачі:

- проаналізувати основні соціально-економічні функції держави, які відповідно до конституцій України й зарубіжних країн мають виконуватися за рахунок бюджетних коштів;
- обґрунтувати в теоретичному аспекті засади функціонування бюджетної системи країни;
- визначити і обґрунтувати основні складові механізму розробки і реалізації державної політики;

- дослідити практику формування державної бюджетної політики в Україні та зарубіжний досвід з цього питання;
- проаналізувати зміст Бюджетних резолюцій Верховної Ради України як основи формування бюджетної політики країни;
- розробити методикку визначення пріоритетів державної бюджетної політики України у перехідний період;
- визначити і обґрунтувати пріоритети бюджетної політики України на 2004-2010 роки;
- визначити методичні підходи до удосконалення системи довгострокового бюджетного планування і прогнозування;
- запропонувати засади узгодження бюджетної і грошово-кредитної політики держави.

Об'єктом дослідження є процес формування державної бюджетної політики.

Предмет дослідження – розробка і обґрунтування механізму формування державної політики в Україні з врахуванням зарубіжного досвіду.

Методи дослідження. Дисертаційне дослідження проводилося з використанням діалектичного методу пізнання, монографічного, експертних оцінок, методів конкретного і абстрактного, логічного і історичного, системного аналізу, порівняльного аналізу, структурного аналізу, функціонального аналізу, економіко-статистичного, методу розробки сценаріїв розвитку подій, методу аналізу і синтезу.

Дослідження методологічних засад формування державної бюджетної політики, включаючи деталізацію соціально-економічних функцій держави, організаційно-правові основи функціонування бюджетної системи країни здійснювалися із застосуванням діалектичного методу пізнання, монографічного, експертних оцінок, конкретного і абстрактного, логічного та історичного, функціонального аналізу.

При аналізі методів формування бюджетної політики в Україні та зарубіжних країнах використовувалися методи групувань, економіко-статистичний, порівняльного аналізу, структурного аналізу, функціонального аналізу.

Розробку засад механізму формування державної бюджетної політики в Україні здійснено за допомогою методу системного аналізу, методу розробки сценаріїв, економіко-статистичного, методу аналізу і синтезу.

Інформаційною базою дослідження є основні положення Конституції і законів України, указів і послань Президента України, постанов Верховної Ради України, постанов і програм Кабінету Міністрів України з питань формування бюджетної політики, організації бюджетного процесу, удосконалення бюджетної системи країни. Використано статистичні і аналітичні матеріали Державного комітету статистики України, Національного банку України, Міністерства фінансів України, Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. Інформаційним забезпеченням дисертаційного дослідження стали також монографічні дослідження і наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі вперше досліджено процес формування державної бюджетної політики в умовах перехідної економіки незалежної України. В результаті дослідження дістала подальшого розвитку концепція управління державними фінансами, в рамках якої розроблено наукові підходи до удосконалення механізму формування державної бюджетної політики. Сутність здобутих наукових результатів і положень, котрі розроблено особисто автором і які мають наукову новизну, полягає в наступному:

I. Вперше в економічній науці:

- виявлено основні недоліки в механізмі визначення пріоритетів бюджетної політики за 1995-2003 рр. і запропоновано засади визначення пріоритетів державної бюджетної політики у складі інформаційно-аналітичного забезпечення, сукупності індикаторів стану бюджетної сфери, аналізу соціально-економічного розвитку країни і стану бюджетної сфери, виявлення загроз стану бюджетної сфери і здійсненню бюджетної політики, стратегічного планування бюджетної політики. Розроблено кожну з цих складових;

- розроблено підсистему інформаційно-аналітичного забезпечення, яка дозволяє комплексно створити інформаційну базу для формування бюджетної політики держави;
- розроблено методичку узгодження бюджетної та грошово-кредитної політики держави, у якій визначаються сукупність засад бюджетної і грошово-кредитної політики, перелік індикаторів, котрі характеризують їх, сукупність каналів прямого і зворотного впливу бюджетної і грошово-кредитної політики і організаційні методи узгодження цих видів політики.

II. Удосконалено:

- уточнено сутність, зміст і завдання бюджетної та грошово-кредитної політики держави, що надає можливість визначати їх більш комплексно і відповідно до сукупності соціально-економічних функцій держави;
- обґрунтовано сукупність пріоритетів державної бюджетної політики на перспективу, до яких включено переведення економіки країни на інноваційний шлях розвитку (розвиток освіти, науки, інфраструктура інноваційної діяльності, структурна перебудова виробництва), державна підтримка підприємництва, забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів, суттєве покращання охорони здоров'я;
- обґрунтовано необхідність використання стратегічного планування для формування бюджетної політики та в їх складі - бюджетного планування.

III. Дістало подальшого розвитку:

- уточнено і деталізовано зміст основних соціально-економічних функцій держави, які вона має виконувати відповідно до Конституції України;
- доповнено сукупність принципів побудови і функціонування бюджетної системи двома принципами: реалістичністю бюджету і обов'язковістю підготовки проектів бюджетів у встановлені строки;
- поглиблено методичку формування і функціонування системи стратегічного планування бюджетної політики;
- розроблено пропозиції щодо удосконалення бюджетного процесу і бюджетної системи в Україні шляхом комплексного використання програмно-цільового методу і розробки цільових бюджетних програм по кожному з пріоритетів бюджетної політики, прогнозування бюджетної політики на перспективу, ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення.

Практичне значення одержаних результатів. Основні висновки, розробки і пропозиції дисертаційного дослідження рекомендовано використати в роботі Верховної Ради України і насамперед Комітету з питань бюджету, Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, в діяльності місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування в ході розробки державної бюджетної політики на рік і подальшу перспективу, включаючи визначення пріоритетів цієї політики.

Пропозиції автора у вигляді Концепції “Пріоритети державної бюджетної політики України на 2004-2010 роки” і проекту Закону України “Про внесення змін і доповнень до Бюджетного кодексу України щодо визначення пріоритетів бюджетної політики” використані у законодавчій діяльності Верховної Ради України (довідка № 05-3/5-46 від 27.06.2003 р.).

Крім того, розробки автора можуть бути використані у навчальному процесі вищих навчальних закладів України по курсу “Державні фінанси”.

Наукові результати, які виносяться на захист, одержані дисертантом особисто і знайшли відображення в опублікованих працях.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є одноосібно написаною науковою працею, де автором виявлено особливості формування державної бюджетної політики в умовах перехідної економіки незалежної України, науково обґрунтовано і розроблено теоретичні і методичні засади механізму її формування.

Наукові результати дисертації є внеском автора у розвиток теорії управління державними фінансами, зокрема її важливої складової - формування ефективної державної

бюджетної політики та її пріоритетів. З 7 публікацій автора, де відображуються основні результати проведеного дослідження, - 5 є одноосібними.

У співавторстві з Єрмошенком М.М., Єрохіним С.А. та інш. досліджувались аспекти залучення іноземних інвестицій в оборонно-промисловий комплекс України (Економічні та організаційні аспекти залучення іноземних інвестицій в оборонно-промисловий комплекс України // Актуальні проблеми економіки, 2002, № 8). Дисертантом визначено засади виявлення пріоритетів державної бюджетної політики стосовно оборонно-промислового комплексу.

У співавторстві з Єрмошенком М.М., Єрохіним С.А. та інш. (Засади формування бюджетної політики держави: Наукова монографія. К.: НАУ, 2003) особисто дисертантом обґрунтовано і проаналізовано основні соціально-економічні функції держави, які вона виконує відповідно до Конституції України; проаналізовано Бюджетні резолюції Верховної Ради України за роки незалежності України і проведено аналіз їх виконання в державних бюджетах; розроблено: методику визначення пріоритетів державної бюджетної політики, пропозиції щодо удосконалення системи довгострокового бюджетного планування і прогнозування, засади узгодження бюджетної і грошово-кредитної політики.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження доповідались на Всеукраїнських науково-практичних конференціях: “Менеджмент-освіта у вищих навчальних закладах України: підготовка, використання, роль і значення в соціально-економічному розвитку регіонів” (Донецьк-Слав’яногорськ, квітень 2002 р.), “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України” (Суми, вересень 2002 р.), “Економічні та правові проблеми санації і банкрутства підприємств в Україні: теорія і практика” (Київ-Яремче Івано-Франківської області, березень 2003 р.), науковому семінарі “Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті” (Київ-Луцьк, липень 2002 р.), “Круглому столі” “Приватне підприємництво в Україні: досвід, проблеми, перспективи” (Київ, травень 2002 р.).

Наукові публікації. За результатами дослідження опубліковано у фахових виданнях 7 наукових праць загальним обсягом 15,69 д.а., у тому числі належить особисто автору 8,66 д.а.

Структура і зміст дисертації. Дисертація включає вступ, 3 розділи, 9 підрозділів, висновки, список використаних джерел та 2 додатки. Її повний обсяг становить 224 сторінки і включає 4 рисунків на 4 сторінки, 12 таблиць на 15 сторінках, 2 додатки на 20 сторінках, список використаних джерел із 219 найменувань на 13 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі дисертації “Методологічні засади державної політики в області бюджету” обґрунтовано і деталізовано соціально-економічні функції держави, які виконуються відповідно до Конституції України за рахунок бюджету, розвинуто організаційно-правові основи функціонування бюджетної системи країни, розкрито методологічні засади формування державної бюджетної політики.

Основним принципом державотворення є той, що функції держави, які на неї покладаються конституцією країни, виконуються за рахунок державного і місцевих бюджетів. Виконання основних функцій держави здійснюється завдяки розробці і реалізації державної бюджетної політики. Бюджетна політика держави займає відповідне місце у методологічному ланцюжку: економічна теорія ---> економічна політика держави ---> бюджетна політика держави. Бюджетна політика реалізується шляхом розробки і виконання бюджету. Бюджет виступає як *головний фінансовий план* держави і являє собою розпис доходів і видатків держави, котрий затверджується законодавчою владою у вигляді закону і відображає економічну, соціальну, оборонну, міжнародну, екологічну та боргову політику країни. Бюджет як *економічну категорію* характеризує рух грошових потоків між державою та юридичними і фізичними особами.

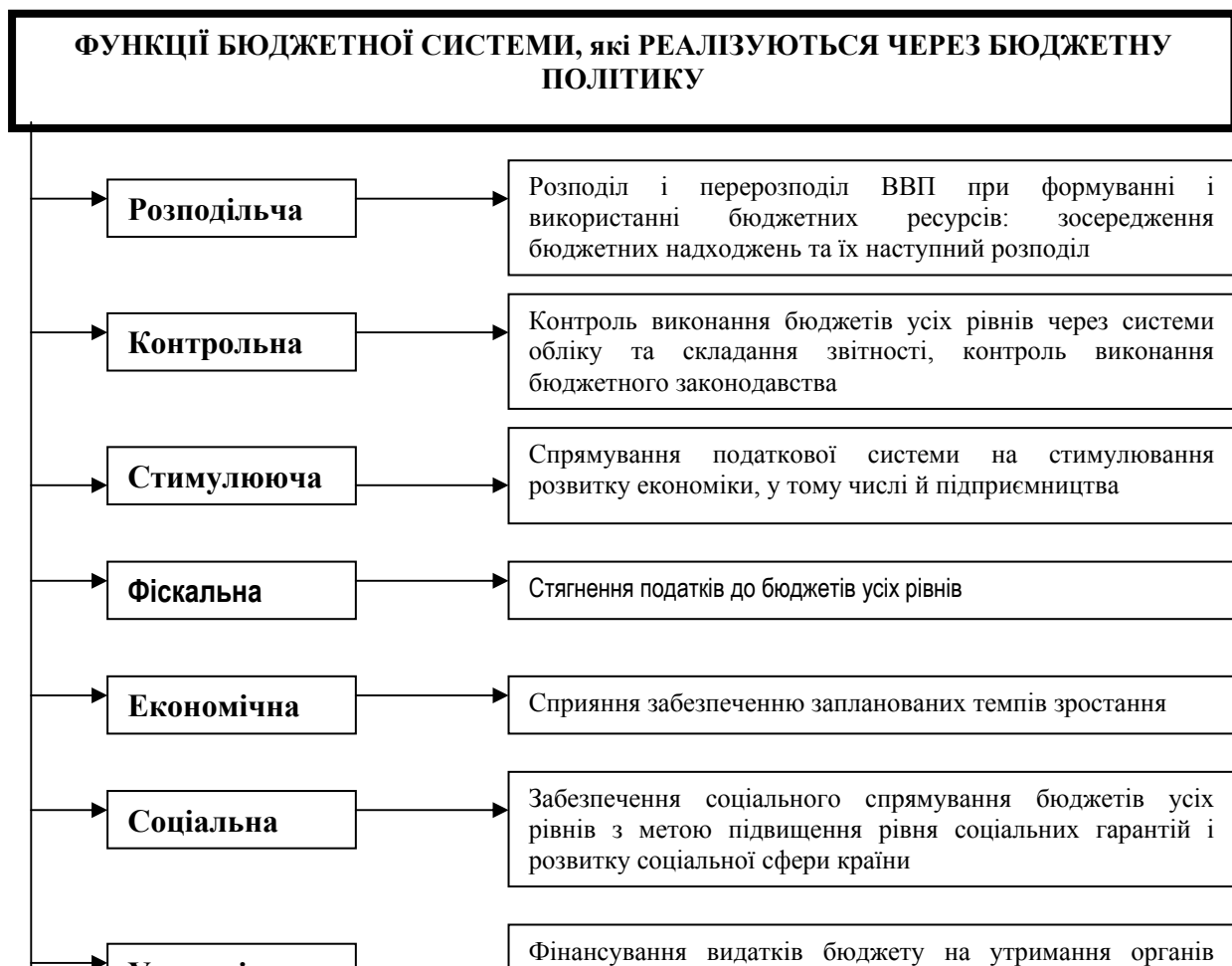
До соціально-економічних функцій держави відносяться: економічна діяльність, охорона навколишнього природного середовища, житлово-комунальне господарство,

охорона здоров'я, духовний та фізичний розвиток, освіта, соціальний захист та соціальне забезпечення.

У Бюджетному кодексі України під бюджетною системою розуміється “сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права”. Бюджетна система України базується на наступних принципах: *єдності бюджетної системи України; збалансованості; самостійності; повноти; обґрунтованості; ефективності; субсидіарності; цільового використання бюджетних коштів; справедливості і неупередженості; публічності та прозорості; відповідальності учасників бюджетного процесу*. Цей перелік слід доповнити *принципом обов'язковості підготовки* всіма учасниками бюджетного процесу розрахунків з бюджетів у терміни, які визначені законодавством та встановлення жорсткого фінансового контролю за виконанням їх бюджетних повноважень, а також - *принципом реалістичності*.

Важливою складовою бюджетної системи країни є певна сукупність функцій, яку реалізує вона через бюджетну політику в процесі свого функціонування. Ця сукупність наведена на рис. 1. Ефективність бюджетної політики має оцінюватися на основі двох критеріїв, по-перше, фінансової ефективності бюджетної політики, по-друге, її соціально-економічної ефективності.

Бюджетна політика держави здійснюється через функціонування бюджетного механізму. Під бюджетним механізмом розуміють сукупність засобів, які застосовує держава з метою організації бюджетних відносин та забезпечення належних умов для економічного і соціального розвитку країни. До складу бюджетного механізму слід включати бюджетне планування і регулювання (програмно-цільовий метод, методологічні засади організації міжбюджетних відносин), фінансові показники, нормативи, ліміти, резерви, пріоритети, принципи і функції, методи, технологію (алгоритм) та інструменти державної бюджетної політики.

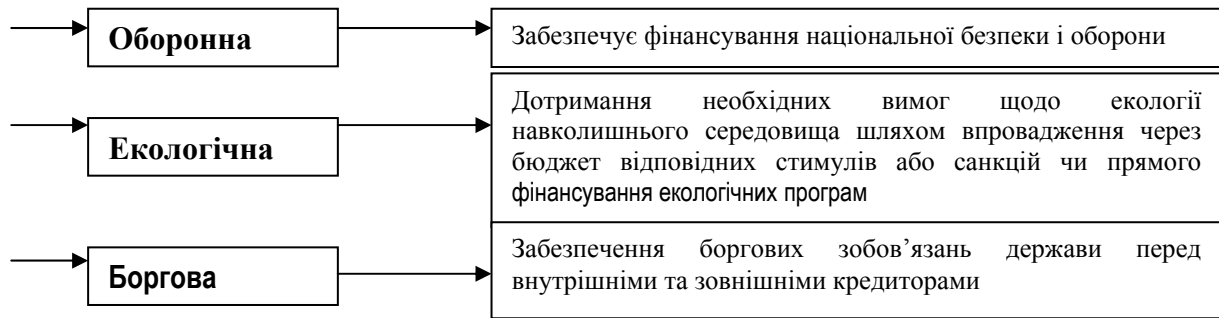

Рис. 1. Сукупність функцій бюджетної системи, які реалізуються через бюджетну політику

Під бюджетною політикою держави доцільно розуміти системну сукупність пріоритетів (національних інтересів), наукових підходів і конкретних заходів щодо цілеспрямованої діяльності держави з регулювання бюджетного процесу і використання бюджетної системи для рішення економічних і соціальних задач країни.

До інструментів, через які здійснюється бюджетна політика, відносяться: щорічні послання Президента України до Верховної Ради України, Програма економічного і соціального розвитку України, щорічні Бюджетні резолюції Верховної Ради України (з 2003 року – Основні напрями бюджетної політики), закон про державний бюджет, закон про виконання державного бюджету, бюджетні програми всіх рівнів.

Бюджетна політика держави має охоплювати таке коло завдань:

- визначення пріоритетів (національних інтересів) в бюджетній сфері на певний період;
- вибір або розробка наукових підходів до діяльності держави в царині управління бюджетним процесом і бюджетною системою;
- розробка конкретних заходів щодо покращання управління бюджетним процесом і бюджетною системою;
- встановлення оптимального співвідношення податкових і неподаткових доходів бюджетів;
- забезпечення складання і ухвалення реалістичних бюджетів;
- визначення структури і обсягів державних видатків відповідно до визначених пріоритетів бюджетної політики;
- регулювання дефіциту (профіциту) бюджету, фінансування бюджетного дефіциту;
- управління міжбюджетними відносинами.

У другому розділі “Дослідження методів формування державної бюджетної політики в Україні і зарубіжних країнах” проаналізовано зарубіжний досвід розробки бюджетної політики, досліджено бюджетну систему і бюджетний процес в Україні, проведено аналіз реалізації пріоритетів бюджетної політики, визначених у бюджетних резолюціях Верховної Ради України.

Проведений аналіз свідчить про те, що в більшості розвинутих країн формування та здійснення бюджетної політики відбувається на основі таких законодавчих документів як: 1) Конституція; 2) закон про бюджетне управління; 3) закон про щорічний бюджет; 4) закони про спеціальні асигнування; 5) постанови та інструкції щодо бюджету. Конституцією закладається фундамент всім іншим нормативним актам, тому в ній висвітлюються лише загальні принципові питання, а саме:

- а) розмежування повноважень між законодавчою і виконавчою владами щодо державних фінансів;
- б) визначення фінансових взаємовідносин між центральними і місцевими органами влади;
- а) вимога щодо витрачання бюджетних коштів тільки у відповідності із законодавством.

Закон про бюджетне управління включає загальні принципи складання, виконання,

звітування та контролю бюджету, чіткі повноваження та відповідальність всіх учасників бюджетного процесу, певні умови дотримання збалансованості бюджетних показників, єдині стандарти та норми щодо бюджетних процедур на центральному та місцевих рівнях управління.

Закон про річний бюджет обов'язково базується на конституції та органічному законі про бюджетне управління, встановлює дозволи витратити бюджетні кошти на визначені заходи у відповідному році та специфічні норми, не врегульовані базовим законодавством і характерні тільки для відповідного року.

Для багатьох країн поряд з законом про щорічний бюджет характерною є наявність інших законів про спеціальні ("постійні") асигнування, якими встановлюються щорічні видатки (зокрема, виплати по соціальному забезпеченню, обслуговування державних запозичень тощо). Крім того, існують більш детальні нормативи та правила, які затверджуються урядом чи міністерством фінансів і визначають поточну практику і процедури щодо формування основних напрямків бюджетної політики.

Особливостями бюджетного законодавства розвинутих країн та окремих країн з перехідною економікою в сучасних умовах, які набули значної ваги в процесі реформування управління державними видатками і формування бюджетної політики, є наступні:

- значні фінансові повноваження виконавчої влади і обмеження повноважень законодавчої влади щодо формування проекту бюджету з одночасним збереженням дієвого законодавчого нагляду за бюджетним процесом в цілому. Насамперед мається на увазі, що тільки виконавча влада може пропонувати проект бюджету. Парламент може знижувати видатки, але не збільшувати їх;

- розширення зобов'язань і повноважень міністерства фінансів в управлінні економікою, зокрема, основними його функціями є: бюджетна політика, податкова політика, макроекономічна політика, складання, аналіз та контроль за виконанням бюджету, управління державними фінансами, аудиторські перевірки тощо;

- зменшення детального контролю за виконанням окремих статей видатків з боку центральних органів влади і стосовно надання більшої свободи розпорядникам бюджетних коштів і підвищення їх відповідальності за використання коштів. Тому сучасний фінансовий аудит надає більшого значення перевірці отриманих результатів, а не обмежується лише контролем за дотриманням всіх належних вимог.

Отже, як показує досвід зарубіжних країн, така система бюджетного законодавства забезпечує стабільність та ефективність функціонування бюджетної системи цих країн і, насамперед, належне формування і реалізацію бюджетної політики через державний бюджет.

Виходячи з світового досвіду в бюджетній політиці відпрацьовані різні підходи в частині формування бюджету, які можна умовно розділити на чотири напрямки:

- 1) "традиційне" або "постатейне" складання бюджету,
- 2) досягнення визначених бюджетною політикою основних бюджетних показників та пріоритетів,
- 3) програмне складання бюджету,
- 4) формування бюджету з нуля.

Згідно з Бюджетним кодексом бюджетний процес – це регламентована нормами права діяльність, пов'язана із складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їх виконанням і контролем за їх виконанням, розглядом звітів про виконання бюджетів, які входять до складу бюджетної системи України. Він має такі стадії:

- складання проектів бюджетів;
- розгляд та прийняття закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети;
- виконання бюджету, в тому числі в разі необхідності - внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцеві бюджети;
- підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

Аналіз статей Бюджетного кодексу, які регламентують бюджетний процес, та його фактична організація в Україні дозволяють виділити такі основні недоліки даного процесу:

-недосконалість правової регламентації бюджетного процесу, у тому числі: а) бюджетний процес лише частково обмежує можливості законодавчої влади переглядати доходи і видатки державного бюджету у бік збільшення і б) відсутність чіткого визначення предмету першого читання проекту закону про Державний бюджет України;

-недоліки, які не пов'язані з правовою регламентацією бюджетного процесу, в їх числі: а) невідповідність проекту закону про Державний бюджет України пропозиціям Верховної Ради України до Основних напрямків бюджетної політики на наступний бюджетний період (Бюджетної резолюції) і б) порушення термінів проходження та ухвалення проекту закону про Державний бюджет України у Верховній Раді України внаслідок загострення політичної боротьби, наявності великої кількості альтернативних пропозицій, що ускладнюють досягнення консенсусу.

Аналіз бюджетних резолюцій, які розроблялись і затверджувались Верховною Радою України з метою обґрунтування основних положень щодо бюджетної політики на кожний бюджетний період, показав, по-перше, що ці документи в значній мірі конкретизували систему заходів в проведенні бюджетної реформи України, яка розпочалась на початку 90-х років. По-друге, Бюджетні резолюції стали необхідною правовою базою, яка забезпечувала вихідні умови і правила реалізації поступово запроваджуваних перетворень у бюджетній політиці України в напрямку удосконалення формування та розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів через бюджетну систему. По-третє, Бюджетні резолюції стали законодавчим підґрунтям в окресленні засад бюджетної політики України на кожний бюджетний період і в цілому створюють позитивні умови для подальшого розвитку бюджетного процесу і дозволяють на достатньо високому рівні здійснювати розробку проекту Державного бюджету на кожний наступний рік.

Однак проведений аналіз змісту Бюджетних резолюцій і Основних напрямків бюджетної політики, сутності і числових значень пріоритетів бюджетної політики виявив і суттєві основні недоліки щодо механізму визначення пріоритетів бюджетної політики, а саме:

- наявність великої кількості пріоритетів, реалізувати котрі в умовах вкрай обмежених бюджетних ресурсів практично неможливо;
- у багатьох випадках об'єктивна неможливість виконання пріоритету через бюджет (наприклад, "підвищення купівельної спроможності громадян" – у бюджеті-2003);
- визначення пріоритетів бюджетної політики лише на бюджетний період, тобто на рік. Такий підхід не дає можливості планувати їх на довгостроковий період, не забезпечує проведення послідовної бюджетної політики, спрямованої на здійснення широкомасштабних економічних і соціальних задач на перспективу;
- відсутність наступності і послідовності в реалізації визначених пріоритетів;
- визначення нереальних пріоритетів, які на практиці виявляються недосяжними за даних умов функціонування економіки країни (наприклад, "забезпечення безплатної медичної допомоги населенню" – у більшості бюджетів);
- наявність значного числа пріоритетів, які носять характер гасла (наприклад, "створення соціально орієнтованої ринкової економіки" і "стабілізація економічного середовища як передумови розвитку бізнесу" – в бюджетах останніх років);
- значний перелік захищених статей бюджету, які теж можна відносити до пріоритетів і котрі були профінансовані у 2002 р. на рівні приблизно 70 %;
- відсутність обрахування потреби у бюджетних коштах для реалізації пріоритетів бюджетної політики;
- невідповідність напрямків використання бюджетних коштів визначеним пріоритетам;
- неузгодженість бюджетних пріоритетів із завданнями Програми соціально-економічного розвитку України.

У третьому розділі "Основи механізму формування державної бюджетної політики в Україні" розроблено методику визначення пріоритетів державної бюджетної політики, рекомендації щодо удосконалення системи довгострокового бюджетного планування і прогнозування, визначено і обґрунтовано засади узгодження бюджетної та грошово-кредитної політики.

В цьому розділі зазначено, що методологічним підходом до віднесення цілей бюджетної політики до пріоритетів може бути такий: пріоритети бюджетної політики повинні реалізуватися тільки за рахунок бюджетних коштів і мати чіткий орієнтир кількісного характеру. Оскільки Основні напрями бюджетної політики включають як напрями реформування бюджетної і податкової систем, так і конкретні заходи щодо поліпшення існуючих відносин в економічній сфері країни, а також основні параметри бюджетної політики, то серед них слід визначати пріоритетні. Тривалість дії пріоритету бюджетної політики має бути декілька років: до повного його реалізації. Крім того, по кожному пріоритету бюджетної політики доцільно розробляти і реалізовувати цільову державну бюджетну програму, розраховану на період дії пріоритету. Пріоритети бюджетної політики мають входити до складу пріоритетів соціально-економічного розвитку країни. Порівняння порогових та фактичних значень індикаторів бюджетної сфери (табл. 1) надає можливість визначати загрози цій сфері.

Табл. 1. Порогові і фактичні значення індикаторів бюджетної сфери України

Основних показники, які характеризують бюджетну сферу	Значення індикаторів		Співвідношення П/Ф, разів
	порогові (П)	фактичні (Ф) за 2002 рік	
Видатки Державного бюджету в цілому у % до ВВП	20	19,6	0,98
Дефіцит Державного бюджету у % до ВВП	3	- 0,5 (профіцит)	-
Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет у %	40	54,4	1,36
Державний борг (внутрішній і зовнішній) у % до ВВП	60	46,0*	0,767
Темп зростання державного боргу відносно темпу зростання ВВП у од.	1	0,96*	0,96
Внутрішній борг у % до ВВП	30	15,3*	0,51
Зовнішній державний борг у % до обсягу експорту	70	79,3**	1,133
Зовнішній державний борг у % до ВВП	25	30,7*	1,228
Витрати на обслуговування і погашення зовнішнього державного боргу у % до обсягу експорту	18	12,5***	0,694

* - станом на 1.9.2002 р.

** - станом на 1.7.2002 р.

*** - станом на 1.10.2002 р.

Виходячи з результатів проведеного аналізу до основних засад визначення пріоритетів бюджетної політики доцільно віднести наступні:

- інформаційно-аналітичне забезпечення аналізу шляхом запровадження системи моніторингу стану соціально-економічного розвитку країни і реалізації бюджетної політики,
- визначення сукупності показників (індикаторів) стану бюджетної сфери, по яких здійснюватиметься аналіз стану бюджетної сфери і рівень реалізації наміченої бюджетної політики,
- аналіз соціально-економічного розвитку країни і стану бюджетної сфери, включаючи реалізацію бюджетної політики, за попередній період (з використанням системного і ситуаційного аналізу, SWOT-аналізу),
- по результатах аналізу - виявлення загроз стану бюджетної сфери і здійсненню бюджетної політики,

-стратегічне планування бюджетної політики з врахуванням результатів аналізу соціально-економічного розвитку країни, стану бюджетної сфери, переліку загроз. В процесі стратегічного планування визначаються пріоритети бюджетної політики, прогноуються дії чинників і заходів, які забезпечуватимуть реалізацію бюджетної політики і перспектив здійснення самої бюджетної політики через розробку і реалізацію бюджетних цільових програм по кожному пріоритету.

Базуючись на проведеному аналізі, до вимог щодо формування пріоритетів бюджетної політики слід віднести наступні:

-пріоритети бюджетної політики повинні мати за мету вирішення найскладніших і найгостріших проблем економічного і соціального розвитку країни лише за рахунок бюджетних коштів,

-пріоритети бюджетної політики повинні носити довгостроковий характер і щорічно уточнюватися в період розробки бюджету на наступний період,

-у процесі реалізації пріоритетів слід забезпечувати наступність і послідовність. В разі недосягнення пріоритету у поточному бюджетному році він має бути продовженим з врахуванням нових економічних і соціальних умов на наступний рік,

-слід, щоб пріоритети бюджетної політики характеризували такі напрями витрачання бюджетних коштів, які мають переважне значення порівняно з іншими напрямками бюджетної політики держави і забезпечувалися бюджетним фінансуванням першочергово,

-пріоритети бюджетної політики мають бути обрахованими у вигляді кошторису по кожній бюджетній програмі реалізації того чи іншого пріоритету,

-пріоритети бюджетної політики повинні визначатися серед Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період і відповідати засадам Програми соціально-економічного розвитку України на довготривалій період і визначатися щороку в Законі України “Про Державний бюджет України на ... рік”,

-пріоритети бюджетної політики мають бути не численними, щоб запобігати розпорошенню бюджетних ресурсів в умовах їх обмеженості, сприяти їх ефективному використанню.

Розроблена методика надає можливість визначати пріоритети державної бюджетної політики на перспективу. Такими пріоритетами на довгостроковий період мають бути наступні:

1. Підтримка підприємництва;
2. Забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів;
3. Державна підтримка переведення економіки на інноваційний шлях розвитку шляхом забезпечення якісно нового рівня середньої, професійно-технічної і вищої освіти, розвитку науки, створення інфраструктури інноваційної діяльності і прогресивних змін структури суспільного виробництва;
4. Суттєве покращання охорони здоров'я.

Система довгострокового бюджетного планування і прогнозування включає стратегічне планування бюджетної політики та його інформаційно-аналітичне забезпечення. Бюджетна політика держави має плануватися і більш того – прогнозуватися на певний період часу, щонайменше на 3 роки. Кінцевим результатом процесу бюджетного планування є сукупність пріоритетів, рішень і бюджетних показників у вигляді Державного бюджету України та зведеного бюджету України.

Інформаційно-аналітичне забезпечення має також включати прогнозу складову. Основними задачами бюджетного прогнозування, які базуються на відповідному інформаційно-аналітичному забезпеченні, можуть бути наступні:

- визначення національних інтересів у бюджетній сфері, які мають включатися до складу бюджетної політики держави;
- оцінка згідно з визначеними інтересами держави у бюджетній сфері цілей її розвитку;
- оцінка загальної ситуації і шляхів розвитку бюджетної сфери;
- визначення можливого розвитку внутрішніх і зовнішніх загроз бюджетній сфері та їх негативних наслідків;

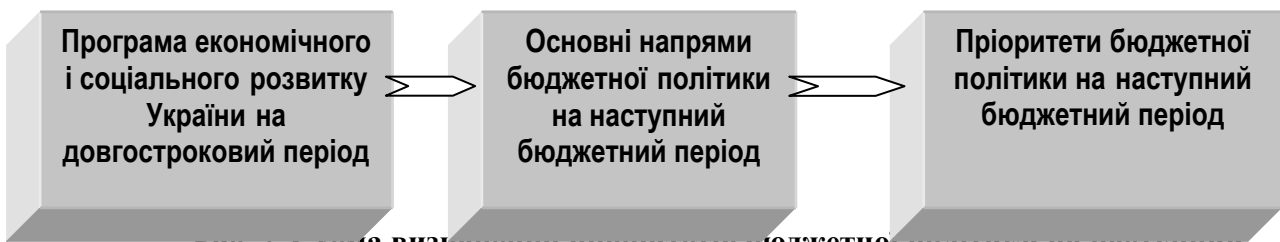
- оцінка можливого впливу позитивних або негативних чинників на розвиток бюджетної сфери та показників, які її характеризують, а також процесів, що впливають на її стан;

- розробка можливих комплексних варіантів розвитку подій у зв'язку з впровадженням державної бюджетної та їх позитивних або негативних наслідків.

Програма соціально-економічного розвитку України, яка має розроблятися на перспективу як мінімум 5 років, крім основних макропоказників економічного і соціального розвитку країни повинна включати й основні напрями економічної і соціальної політики на ту ж саму перспективу. З врахуванням цих напрямів повинні формуватися Основні напрями бюджетної політики, а з переліку останніх визначатися пріоритетні. Ця програма має щороку уточнюватися відповідно до ходу її реалізації, а уточнення - враховуватися при розробці Основних напрямів бюджетної політики і пріоритетів бюджетної політики. Програма соціально-економічного розвитку України має розроблятися в сучасні часи на основі Послання Президента України до Верховної Ради України "Концептуальні засади стратегії економічного і соціального розвитку України на 2002-2011 роки "Європейський вибір", котре є нічим іншим як Концепцією економічного і соціального розвитку України на довготривалий період.

Програмно-цільовий підхід до визначення пріоритетів бюджетної політики має передбачати наступні кроки:

- визначення пріоритетів бюджетної політики (на середньостроковий період),
- визначення завдань програми на бюджетний період, напрямів і заходів діяльності, які забезпечують реалізацію пріоритетів (на бюджетний період),

Гис. 2. Схема визначення пріоритетів бюджетної політики на наступний бюджетний період

-розрахунки обсягів коштів, потрібних для реалізації сукупності пріоритетів бюджетної політики ,

-порівняння визначених обсягів коштів з можливостями зведеного бюджету країни. В разі необхідності винайдення додаткових коштів (позики органів державної влади всіх рівнів, залучення коштів від приватизації тощо),

-визначення відповідального органу державної влади за виконання цільової бюджетної програми у вигляді головного розпорядника бюджетних коштів,

-визначення критеріїв і показників оцінки і аналізу результативності цільової бюджетної програми відносно обсягів витрат, кінцевого продукту (кінцевого результату), ефективності понесених витрат і якості,

-виділення необхідних для реалізації бюджетних пріоритетів в рамках цільової бюджетної програми фінансових коштів,

-організація систематичного контролю виконання цільової бюджетної програми по визначених критеріях і показниках оцінки результативності,

-корегування програми (завдань, заходів, обсягів фінансових ресурсів) в разі відставання від програми.

Табл. 2. Сукупність індикаторів, що характеризують бюджетну і грошово-кредитну політику держави

Бюджетна політика	Грошово-кредитна політика
1.Обсяг доходів (в грошовому виразі і у % до	1.Норматив обов'язкового резервування

прогнозного річного обсягу ВВП), в розрахунку на душу населення	для комерційних банків у НБУ
2.Обсяг витрат (в грошовому виразі і у % до прогнозного річного обсягу ВВП), в розрахунку на душу населення	2.Облікова середньозважена ставка НБУ
3.Граничний розмір дефіциту (профіциту) Державного бюджету України (у % до прогнозного річного обсягу ВВП) і структура фінансування дефіциту	3.Обсяг рефінансування комерційних банків
4.Частка прогнозного річного обсягу ВВП, що перерозподіляється через зведений бюджет України	4.Грошова маса МЗ
5.Граничний обсяг державного боргу, його структура і витрати на обслуговування боргу	5.Обсяг золотовалютних резервів
6.Питома вага міжбюджетних трансфертів у видатках Державного бюджету України і коефіцієнт вирівнювання для місцевих бюджетів	6.Обсяг купівлі-продажу на відкритому ринку казначейських зобов'язань, а також інших цінних паперів (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права) та боргових зобов'язань, визначених Правлінням НБУ
7.Питома вага капітальних вкладень у видатках Державного бюджету України	7.Обсяг імпорту та експорту капіталу
8.Заборгованість по заробітній платі бюджетних організацій та державних підприємств, пенсіях і соціальних виплатах	8.Обсяг емісії готівкової грошової маси
9.Заборгованість підприємств усіх форм власності по розрахунках з бюджетом	9.Процентна ставка комерційних банків за кредитами і депозитами
	10.Індекс споживчих цін

Проблема узгодження бюджетної та грошово-кредитної політики держави ще у період їх формування у перехідній економіці має суттєве значення, оскільки від цього багато в чому залежить і стан вирішення соціальних питань, і ефективний розвиток економіки.

В роботі уточнено сутність грошово-кредитної політики – це системна сукупність національних інтересів (пріоритетів), наукових підходів та заходів в сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на регулювання і забезпечення економічного зростання, стабільності грошової одиниці України, соціального захисту населення, стримування інфляції та вирівнювання платіжного балансу країни.

У концептуальному плані механізм узгодження бюджетної та грошово-кредитної політики може включати такі складові:

- 1)сукупність засад (пріоритетів, методів, засобів) бюджетної та грошово-кредитної політики;
- 2)перелік індикаторів, котрі характеризують відповідно бюджетну й грошово-кредитну політику;
- 3)канали прямого і зворотного впливу бюджетної та грошово-кредитної політики, які в якісному плані визначають залежності між ними;
- 4)організаційні методи узгодження бюджетної та грошово-кредитної політики.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове рішення наукової задачі, котра полягає у розробці і удосконаленні засад формування бюджетної політики держави.

Основні висновки виконаного дисертаційного дослідження полягають у наступному:

- 1.Під бюджетною політикою держави доцільно розуміти системну сукупність пріоритетів (національних інтересів), наукових підходів і конкретних заходів щодо

цілеспрямованої діяльності держави з регулювання бюджетного процесу і використання бюджетної системи для рішення економічних і соціальних задач країни.

2. До інструментів, через які здійснюється бюджетна політика, відносяться: щорічні послання Президента України до Верховної Ради України, Програма економічного і соціального розвитку України, щорічні Бюджетні резолюції Верховної Ради України (з 2003 року – Основні напрями бюджетної політики), закон про державний бюджет, закон про виконання державного бюджету, бюджетні програми всіх рівнів.

3. Проведений аналіз змісту Бюджетних резолюцій і Основних напрямів бюджетної політики, сутності і числових значень пріоритетів бюджетної політики дозволив виявити суттєві основні недоліки щодо механізму визначення пріоритетів бюджетної політики.

4. Методологічним підходом до віднесення цілей бюджетної політики до пріоритетів пропонується такий: пріоритети бюджетної політики повинні реалізуватися тільки за рахунок бюджетних коштів і мати чіткий орієнтир кількісного характеру.

5. Виходячи з результатів проведеного аналізу до основних засад визначення пріоритетів бюджетної політики доцільно віднести наступні:

- інформаційно-аналітичне забезпечення аналізу шляхом запровадження системи моніторингу стану соціально-економічного розвитку країни і реалізації бюджетної політики,
- визначення сукупності показників (індикаторів) стану бюджетної сфери, по яких здійснюватиметься аналіз стану бюджетної сфери і рівень реалізації наміченої бюджетної політики,

- аналіз соціально-економічного розвитку країни і стану бюджетної сфери, включаючи реалізацію бюджетної політики, за попередній період ,

- по результатах аналізу - виявлення загроз стану бюджетної сфери і здійсненню бюджетної політики,

- стратегічне планування бюджетної політики з врахуванням результатів аналізу соціально-економічного розвитку країни, стану бюджетної сфери, переліку загроз. В процесі стратегічного планування визначаються пріоритети бюджетної політики, прогнозуються дії чинників і заходів, які забезпечуватимуть реалізацію бюджетної політики і перспектив здійснення самої бюджетної політики через розробку і реалізацію бюджетних цільових програм по кожному пріоритету.

6. Базуючись на проведеному аналізі були визначені вимоги щодо формування пріоритетів бюджетної політики.

7. Розроблена в роботі методика надає можливість визначати пріоритети державної бюджетної політики на перспективу. Такими пріоритетами в дисертації визначено:

- 1) підтримка підприємництва;
- 2) забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів;
- 3) державна підтримка переведення економіки на інноваційний шлях розвитку;
- 4) суттєве покращання охорони здоров'я.

8. Програмно-цільовий підхід до визначення пріоритетів бюджетної політики має включати наступні кроки:

- визначення пріоритетів бюджетної політики,
- визначення завдань програми на бюджетний період, напрямів і заходів діяльності, які забезпечують реалізацію пріоритетів (на бюджетний період),

- розрахунки обсягів коштів, потрібних для реалізації сукупності пріоритетів бюджетної політики,

- порівняння визначених обсягів коштів з можливостями зведеного бюджету країни,

- визначення відповідальних органів державної влади за виконання цільових бюджетних програм у вигляді головного розпорядника бюджетних коштів,

- визначення критеріїв і показників оцінки і аналізу результативності цільової бюджетної програми відносно обсягів витрат, кінцевого результату, ефективності понесених витрат і якості,

- виділення необхідних для реалізації бюджетних пріоритетів в рамках цільової бюджетної програми фінансових коштів,

-організація систематичного контролю виконання цільової бюджетної програми по визначених критеріях і показниках оцінки результативності,

-корегування програми (завдань, заходів, обсягів фінансових ресурсів) в разі відставання від програми.

9.Обґрунтовано, що проблема узгодження бюджетної та грошово-кредитної політики держави у період їх формування має суттєве значення, оскільки від цього багато в чому залежить і стан вирішення соціальних питань, і ефективний розвиток економіки.

10.Запропоновано, що у концептуальному плані механізм узгодження бюджетної та грошово-кредитної політики включатиме такі складові:

1)сукупність засад (пріоритетів, методів, засобів) бюджетної та грошово-кредитної політики;

2)перелік індикаторів, котрі характеризують відповідно бюджетну й грошово-кредитну політику;

3)канали прямого і зворотного впливу бюджетної та грошово-кредитної політики, які в якісному плані визначають залежності між ними;

4)організаційні методи узгодження бюджетної та грошово-кредитної політики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1.Плужников І.О. Пріоритети соціально-економічного розвитку регіонів в бюджетній політиці держави // Менеджер, 2002, №5. – С. 296-297, 0,21 д.а.

2.Плужников І.О. Підтримка підприємництва у бюджетній політиці держави // Актуальні проблеми економіки, 2002, № 8. – С. 44-46, 0,25 д.а.

3.Єрмошенко М.М., Єрохін С.А., Базилюк А.В., Курочкін Г.Ф., Плужников І.О., Невідома Н.І. Економічні та організаційні аспекти залучення іноземних інвестицій в оборонно-промисловий комплекс України // Актуальні проблеми економіки, 2002, № 8. – С. 50-65, 1,73 д.а., особисто – 0,4 д.а.

4.Плужников І.О. Інформаційно-аналітичне забезпечення прогнозування і планування бюджетної політики держави // Актуальні проблеми економіки, 2002, № 9. – С. 56-58, 0,3 д.а.

5.Плужников І.О. Засади визначення пріоритетів бюджетної політики держави // Економіст, 2003, №2. – С. 25-29, 0,8 д.а.

6.Плужников І.О. Механізм узгодження бюджетної та грошово-кредитної політики держави. У кн.: Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. Т. 7. – Суми: ВВП “Мрія-1” Лтд, УАБС, 2003. – С. 84-91, 0,5 д.а.

7.Засади формування бюджетної політики держави: Наук. монографія /М.М.Єрмошенко, С.А.Єрохін, І.О.Плужников, Л.М.Бабич, А.М.Соколовська, Чередніченко Ю.В. / За наук. редакцією д.е.н., проф. М.М.Єрмошенка/. – К.: Національна академія управління, 2003. – 284 с., 15,4 д.а., особисто – 6,2 д.а.

АНОТАЦІЯ

Плужников І.О. Механізм формування державної бюджетної політики в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит. – Національна академія управління, Київ, 2003.

У роботі досліджено з урахуванням зарубіжного досвіду зміст і призначення соціально-економічних функцій держави, які виконуються відповідно до Конституції України, організаційно-правові основи функціонування бюджетної системи і методологічні засади формування державної бюджетної політики.

Проаналізовано зарубіжний досвід формування державної бюджетної політики, виявлено її особливості і можливості використання в умовах України. Детально досліджено бюджетну систему і бюджетний процес в Україні, визначено основні недоліки, яких вони не позбавилися після прийняття Бюджетного кодексу. Вперше проаналізовано процес реалізації

пріоритетів бюджетної політики, визначених в Бюджетних резолюціях Верховної Ради України через їх відображення в законах про державний бюджет та їх здійснення.

Розроблено методику визначення пріоритетів державної бюджетної політики у складі інформаційно-аналітичного забезпечення, сукупності індикаторів стану бюджетної сфери, аналізу соціально-економічного розвитку країни і стану бюджетної сфери, виявлення загроз стану бюджетної сфери і здійсненню бюджетної політики, стратегічного планування бюджетної політики і кожен з цих складових. Запропоновано підсистему інформаційно-аналітичного забезпечення, яка дозволяє створити комплексну інформаційну базу для формування бюджетної політики держави.

Розроблено методику узгодження бюджетної та грошово-кредитної політики держави, у якій визначаються сукупність засад бюджетної і грошово-кредитної політики, перелік індикаторів, котрі їх характеризують, сукупність каналів прямого і зворотного впливу бюджетної і грошово-кредитної політики і організаційні методи узгодження цих видів політики.

Ключові слова: бюджет, бюджетний процес, бюджетна система, бюджетна політика, пріоритет бюджетної політики, стратегічне бюджетне планування і прогнозування, грошово-кредитна політика, інформаційно-аналітичне забезпечення.

АННОТАЦІЯ

Плужников И.А. Механизм формирования государственной бюджетной политики в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.04.01 – финансы, денежное обращение и кредит. – Национальная академия управления, Киев, 2003.

В работе исследованы с учетом зарубежного опыта содержание и предназначение социально-экономических функций государства, которые выполняются в соответствии с Конституцией Украины, организационно-правовые основы функционирования бюджетной системы и методологические основы формирования государственной бюджетной политики.

Проанализирован зарубежный опыт формирования государственной бюджетной политики, выявлены ее особенности и возможности использования в условиях Украины. Детально исследована бюджетная система и бюджетный процесс в Украине, определены основные недостатки, которых они не лишились после принятия Бюджетного кодекса. Впервые проанализирован процесс реализации приоритетов бюджетной политики, определенных в Бюджетных резолюциях Верховной Рады Украины через их отображение в законах о государственном бюджете и их осуществление.

Разработаны методика определения приоритетов государственной бюджетной политики в составе системы информационно-аналитического обеспечения, совокупности индикаторов состояния бюджетной сферы, анализа социально-экономического развития страны и состояния бюджетной сферы, выявления угроз бюджетной сфере и осуществлению бюджетной политики, стратегического планирования бюджетной политики и каждая из этих составляющих. Предложена подсистема информационно-аналитического обеспечения, которая дает возможность создать комплексную информационную базу для формирования бюджетной политики государства.

Разработана методика согласования бюджетной и денежно-кредитной политики государства, в которой определены совокупность основ бюджетной и денежно-кредитной политики, перечень индикаторов, которые характеризуют их, совокупность каналов прямого и обратного влияния бюджетной и денежно-кредитной политики друг на друга и организационные методы согласования этих видов политики.

Ключевые слова: бюджет, бюджетный процесс, бюджетная система, бюджетная политика, приоритет бюджетной политики, стратегическое бюджетное планирование и прогнозирование, денежно-кредитная политика, информационно-аналитическое обеспечение.

SUMMARY

Pluzhnikov I.A. The Mechanism of the State Budget Policy Forming in Ukraine. – Manuscript.

The dissertation for a candidate of economic sciences degree (specialty 08.04.01 – finances, money circulation and credit). National Academy of Management, Kyiv, 2003.

In the work the essence and assignment of the social and economical State functions are investigated in consideration with the international experience, fulfilling according to the Constitution of Ukraine, organizational and legislative principles of the budget system function and methodological base of the state budget policy forming.

The international experience of the State budget policy forming is analyzed, its peculiarities and possibilities for application in Ukrainian conditions are revealed. The budget system and budget process in Ukraine are researched in details, main deficiencies are appointed, remaining after Budget Codex adoption. The process of the budget policy priorities realization, described in the Budget Resolution of Verkhovna Rada, through their reflection in the State budget laws and their fulfillment.

The methodic of the state budget policy priorities determination as a part of the informational and analytical ensuring, total combination of budget sphere state indicators, analysis of the economical development of the State and budget sphere conditions, revealing of the menaces to budget sphere and budget policy implementation, strategical planning of the budget policy and each of these components. The subsystem of informational and analytical ensuring giving the possibility of complex base creation for the State budget policy forming is proposed.

The methodic of the budget, monetary and credit State policies coordination is worked out, where the totality of bases of the budget, monetary and credit policies, list of indicators, characterizing them, total combination of channels of the bilateral influence of the budget, monetary and credit policies and organizational methods of these policies coordination.

Key words: budget, budget process, budget policy, budget policy priority, strategically budget planning and forecasting, monetary and credit policy, informational and analytical ensuring.